

as fund-raising for an English-Slovene dictionary was elaborated. We agreed that we need the Slovenian terminology in biochemistry, not only for teaching, but also for communicating with the public and media in order to gain general public acceptance and recognition of our scientific achievements.

Primož Pipan in Uroš Košir

MEDNARODNI DELOVNI TABOR V SEČOVELJSKIH SOLINAH

V drugi polovici meseca julija je na območju naravnega rezervata Stare soline v Fontaniggah, v krajinskem parku Sečoveljske soline, v organizaciji Društva za prostovoljno delo MOST, študentskega kluba Domžale ter Pomorskega muzeja Sergej Mašera iz Pirana prvič potekal mednarodni etnološko renovacijski delovni tabor SOLINE - SALTPANS. V solinarsko hišo, v kateri ni nihče prebival že več kot trideset let, so se vrnili stanovalci. Šest prostovoljcev iz Španije, Nizozemske, Češke, Italije in Slovenije, ki nas je združila ideja o "drugačnem" preživljanju prostega časa, smo v njej za dva tedna našli svoj novi dom. Obnavljali smo solni fond, ki je v lasti muzeja solinarstva, in solinarju Rinaldu pomagali pri pobiranju in spravlilu soli. Solinam smo tako za kratek čas znova vdihnili življenjski utrip, kakršnega so tu poznali dolga stoletja, v času po drugi svetovni vojni pa je zaradi spremembe v načinu življenja utonil v pozabo.

V poznem popoldanskem soncu z okna solinarske hiše tiho odmeva melodija Doorsov, pomešana z vonjem po pečenih jajčevcih. Lucka in Juriaan s palotom jemljeta solinsko blato z dna jarka, napolnjenega z vodo, ga spustita na vrh trikotnega nasipa in pogladita, tako da za njima ostaja geometrično popolnoma ravna linija, ki bo v nekaj dneh, ko se bo blato posušilo in strdilo, postala obnovljen nasip ob evaporacijskih bazenih. Uroš z lopato oblikuje robni odtočni zleb v bodočih kristalizacijskih bazenih in utruje nasipe med njimi, pri tem pa stalno ponavlja, da je blato presuho in ga zato ni moč tako lahko oblikovati kot prejšnji dan, ko je bilo ravno prav mokro. Jaz pa tečem po fotoaparatu, kajti tega posnetka zares nočem zamuditi. Ko se vrnem nazaj, se preostali trije že smeji na ves glas, komaj zadržujejo solze in s prsti kažejo na Ester. Naša najstarejša prostovoljka je namreč lovila ravnotežje v dobrem metru globoki fossi, napolnjeni z vodo, v katero je pomotoma zašla med iskanjem ravno prav mokrega blata za popravilo nasipov. Čof! "Aiuto, aiuto, aiutate mi!" In že je v vodi, vsa mokra in blatna. Jaz fotografiram, drugi pa ji ponujajo roke in jo nekako po-

skušajo spraviti ven na suho. Sledilo je še nekaj padcev v motno mlakužo, nazadnje pa smo jo le uspešno potegnili na suho. Na koncu te zahtevne operacije smo tudi mi prav tako blatni kot ona, in ker je sonce že zares nizko, soglasno sklenemo, da je za danes dela dovolj in da je najboljša, da se gremo umiti v morje. Kot naročeno takrat Roger ugasne radio in z okna zavpije: "Come on, dinner is ready!" Da, za danes smo delo končali.

SCI - Service Civil International je mednarodna nevladna organizacija s sedežem v Antwerpnu, katere glavna dejavnost je propagiranje mednarodnega prostovoljnega dela. Že od svoje ustanovitve leta 1920 se ukvarja z organizacijo mednarodnih delovnih taborov. Ti so zasnovani tako, da prostovoljke in prostovoljci iz različnih držav skupaj živijo in delajo na določenem projektu. To pa jim daje priložnost, da vzpostavijo mnoge mednarodne stike ter s tem pomagajo podreti umetno postavljene ovire in predsodke med narodi, kar pripomore k boljšemu razumevanju navad drugačnih kultur ter izboljšanju strpnosti do njih.

Večina taborov poteka v poletnem času, v povprečju trajajo dva tedna, sporazumevalni jezik je ponavadi angleščina, teme projektov pa so različne; ekološke, renovacijske, delo z mladostniki... Udeleženci morajo plačati participacijo za tabor in potne stroške, v zameno za delo, ki ga opravljajo, pa dobijo nameštitev, prehrano in zavarovanje v času trajanja tabora. Vsako leto nacionalne podružnice SCI organizirajo okoli 1000 mednarodnih delovnih taborov, ki jih vodijo lokalni koordinatorji in se jih udeleži več tisoč prostovoljk in prostovoljcev z vsega sveta.

Potencialne udeleženke in udeleženci iz Slovenije se na mednarodne delovne tabore lahko prijavijo na Društvo za prostovoljno delo MOST (Breg 12, 1000 Ljubljana, tel. 061 125-80-67), ki od 1991 na območju Slovenije zastopa SCI. V letu 1999 je pod njegovim varstvom v Sloveniji potekalo štirinajst mednarodnih delovnih taborov; eden med njimi tudi v Sečoveljskih solinah.

V solinah smo se le redko ravnali po urinih kazalcih. Vedeli smo le, da moramo začeti delati med osmo in deveto uro dopoldne, v preostalem delu dneva pa smo se ravnali glede na vročino. Dežurni je vstal pred drugimi in pripravil zajtrk, nato pa smo se lotili dela na solnem fondu. Na začetku tabora, ko sol še ni kristalizirala, smo obnavljali nasipe velikih evaporacijskih bazenov. Nekako do kolen bosi smo stali v bližnjih jarkih in z lopati podobnim orodjem, imenovanim paloto, iz njih jemali solinsko blato, ga razporejali po nasipih in oblikovali v ravne proge. Kasneje, ko je sol že kristalizirala, je solinar Rinaldo, medtem ko smo zajtrkovali, pograbil ves dnevni pridelek soli na kupčke, mi pa smo jo potem s samokolnicami zvozili v skladišče. Med enajsto in dvanajsto, ko je bilo sonce že bliže zenitu, nas je vročina pregnala v naše domovanje. Na urniku je bilo kosilo, po njem pa zaslužena "siesta", ki je uradno trajala vse do tedaj, ko je prenehala popoldanska vro-

čina. V zvezi s popoldansko siesto nam je dal Katalonec Roger kar nekaj navodil. Ubožec je bil vidno zgrožen, ko smo našo prvo uradno siesto zaključili šele ob petih popoldne. Prvi delovni dan smo bili tako zelo utrujeni, da smo po kosilu zaspali kar za štiri ure. Seveda to Mediterancu iz Barcelone nikakor ni šlo v račun, češ da mora po vseh pravilih prava siesta trajati le kakšnih dvajset minut. Podelili smo mu naziv inštruktorja sieste in ga zadolžili, da nam naslednji dan demonstrira, kako poteka prava popoldanska siesta. Posnemali smo ga do podrobnosti v vseh gibih, pa nam vseeno ni uspelo. Spet smo zaspali in se zbudili šele čez tri ure in pol. Seveda se je opravičeval, češ da tudi inštruktorju kdaj spodleti. Po popoldanski siesti okoli pete ure, ko sonce ni več tako hudo pripekalo, nas je čakala popoldanska izmena. Na solnih fondih smo spet obnavljali in utrjevali nasipe, poglobljali jarke in se tako ali drugače pobliže spoznavali s solinskim blatom. Okoli osme smo zaključili delo in se šli umiti v morje, saj na solinah ni tekoče vode. Ker v solinarski hišici ni elektrike, smo tudi vsakdanjo večerjo zaključili ob svečah.

Poleg vsakdanjega dela in prostega časa pa smo veliko časa namenili tudi raznim študijskim aktivnostim. Različni strokovnjaki so nam pripravili predavanja o muzeju solinarstva, trgovini s soljo, krajinskem parku Sečoveljske soline, o solinah kot prebivališču številnih redkih ptic, ogledali smo si Pomorski muzej Sergeja Mašere v Piranu ter Tonino hišo v Svetem Petru. Skratka, s solinarstvom smo se seznanili v teoriji in praksi.

Praktično delo je za seboj pustilo kar precej žuljev na naših rokah, še posebno, ker nismo bili vajeni takšnih gibov, kot jih zahteva delo s posebnim solinskim orodjem. Toda sčasoma smo za delo z njim dobili pravi "grif", pred ostrimi robovi školjk v solinskih jarkih pa smo podplate zaščitili z lepilnim trakom. Ampak to je cena, ki jo človek mora plačati, če hoče delati z roko v roki z naravo. Sečoveljske soline so vzorčen primer sonaravnosti, kjer narava in človek uspešno sobivata že stoletja, ne da bi pri tem negativno vplivala na ekološko ravnovesje. Z delom na solinah smo prispevali majhen delež k vzdrževanju in ohranjanju danes vse bolj izginjajoče kulturne pokrajine, ki je bila nekoč tako značilna za slovensko Primorje. Z obnovitvijo nasipov evaporacijskih in kristalizacijskih bazenov smo vodi preprečili, da bi jih čez čas z erozijo zbrisala s površja. Istočasno pa smo ob pomoči medijev pripomogli k ozaveščanju lokalnega prebivalstva in širše slovenske javnosti.

Ničkolikokrat se govori, kako je treba naravno in kulturno dediščino ohraniti za naše zanamce, toda ko je s teorije treba preiti na prakso, začetni elan pogosto pojenja. Tu se je teorija uspešno udejanila v praksi, ki ima vizijo tudi v prihodnosti. Srednješolci, študentje, prostovoljci in drugi zainteresirani bi lahko prek delovnih ali raziskovalnih taborov med nekajdnevnim bivanjem v solinah konkretno pomagali pri ohranjanju te

dediščine severozahodne Istre, zraven pa bi se še marsikaj koristnega naučili. Tako dediščine za naše zanamce ne bi le ohranili, temveč bi jim jo tudi približali, in sicer tako, da bi jo razumeli. Ceniš pa lahko le tisto, kar razumeš. S takšno obliko "eko turizma" bi se v soline na najbolj neposreden način spet vrnili "turisti", ki so Portorož pred več kot sto leti prvič obiskali ravno zaradi solin oz. solinskega blata, s katerim so menihi iz samostana Sv. Onofrij iz Kroga nad Sečovljami s posebnimi terapijami uspešno zdravili kožne bolezni.

V dveh tednih smo prostovoljci iz različnih držav na Fontaniggah doživeli le ščepec tistega, kar so Pirančani doživljali leto za letom vse od 13. stoletja do petdesetih let tega stoletja. Njim je to pomenilo preživetje, nam pa zanimivo izkušnjo.

Na začetku se nam je celoten sistem delovanja zdel zelo zapleten, kasneje pa smo ugotovili, da pravzaprav delovanje sistema nešteti kanalov, bazenov, zapornic in jezov poteka popolnoma logično. To že, ampak na vprašanje, kdaj in kje odpreti posamezno zapornico ter zapreti drugo pa tudi na koncu tabora nismo znali odgovoriti. To dokazuje, da vse skupaj le ni tako preprosto, kot se morda zdi na prvi pogled. Za obvladovanje takšnega sistema bodo tudi v prihodnjem tisočletju potrebni predani ljudje, in kakor je že v rimskih časih dejal Plinij, gospodarjenje *cum grano salis*, z zrnem soli, t.j. preudarno in razsodno.

Udeleženci mednarodnega etnološko renovacijskega delovnega tabora SOLINE - SALTPANS, ki je potekal med 13. - 27. 7. 1999, so bili:

taborvodji Uroš Košir in Primož Pipan (Slovenija), Jurriaan de Vos (Nizozemska), Ester Bacci (Italija), Roger Carvet (Katalonija - Španija) in Lucie Drongova (Česka).

Izvedbo tabora so omogočili:

Društvo za prostovoljno delo MOST, Študentski klub Domžale, Študentski servis Domžale, Pomorski muzej Sergej Mašera iz Pirana, Banka Koper, Mercator Degro Portorož, TNP, Kraški regijski park, Urad vlade RS za informiranje, Center za promocijo turizma.

Foto: P. Pipan